

Verkiezingsprogramma 2014 – 2018

Inhoudsopgave

[Voorwoord](#)

[1. Inleiding](#)

[2. Gezond en gelukkig samenleven](#)

[2.1. Decentralisatie van zorg](#)

[2.2. Preventie](#)

[2.3. Jeugdzorg](#)

[2.3.1. Aanpak kindermishandeling](#)

[2.3.2. Eigen kracht van professionals, ouders en kind](#)

[2.3.3. Vroege signalering van problemen](#)

[2.4 Inrichting van zorg](#)

[2.4.1. Professionals en sociale wijkteams](#)

[2.4.2 Samenwerking](#)

[2.4.3. Wonen en zorg](#)

[2.5 Opvang zwerfjongeren en bijzondere doelgroepen](#)

[3. Leren, economie en participeren](#)

[3.1. Basisonderwijs en Middelbaar onderwijs](#)

[3.2. Middelbaar en Hoger Beroepsonderwijs](#)

[3.3. Economie](#)

[3.3.1 Duurzaamheid](#)

[3.3.2 Binnenstad](#)

[3.3.3. Ondernemen in Zwolle](#)

[3.4. Participatie](#)

[3.5 Armoedebeleid](#)

[4. Ruimte, wonen en verkeer](#)

[4.1. Bouwen en Wonen](#)

[4.1.1. Duurzaam bouwen](#)

[4.1.2. Ruimte voor bedrijvigheid](#)

[4.1.3. Grondpolitiek](#)

[4.1.4. Woningcorporaties](#)

[4.1.5. Zwolse projecten](#)

[4.1.6 Architectuur](#)

[4.2. De fiets, de auto en OV](#)

[4.2.1 Bereikbaarheid en informatie](#)

[5. De aantrekkelijke stad](#)

[5.1. Kunst en Cultuur](#)

[5.1.1. Cultuureducatie](#)

[5.1.2. Cultureel ondernemerschap](#)

[5.1.3. Creatieve industrie](#)

[5.1.4. Festivals](#)

[5.2. Sport, Evenementen, Uitgaan en Recreatie](#)

[5.2.1. Sport](#)

[5.2.2 Evenementen](#)

[5.2.3. Uitgaan](#)

[5.2.4. Softdrugs](#)

[5.2.5.Recreatie](#)

[5.3 Natuur](#)

[5.3.1. Planten en dieren beschermen](#)

[5.3.3. Breng de natuur van het boerenland terug](#)

[5.3.4. Elk Zwols kind heeft recht op de natuur](#)

[5.3.5. Groenbeheer en waterbeheer](#)

[5.3.6. Stadsontwikkeling: tijdelijke natuur](#)

[6. Democratisch Zwolle](#)

[6.1. Dienstverlening](#)

[6.2. Gemeentebestuur](#)

[6.2.1. Helderheid en slagvaardigheid](#)

[6.2.2. Fatsoenlijk en integer gemeentebestuur](#)

[6.3. Ambtenaren](#)

[6.4. Burgers](#)

[7. Financiën](#)

[Bijlage I - richtingwijzers D66](#)

Voorwoord

D66 Zwolle kijkt terug op een constructieve gemeenteraadsperiode 2010 - 2014. Het is ons gelukt veel punten uit ons programma te realiseren of te agenderen en samen te werken met andere politieke partijen. Zo hebben we samen met de ChristenUnie een initiatiefvoorstel gemaakt dat gaat leiden tot een Zwolse architectuur ambitie en heeft ons voorstel voor LED verlichting in de openbare ruimte een meerderheid van stemmen gehaald. Helaas haalde het voorstel voor vrije openingstijden voor horecaondernemers dat we samen met de VVD maakten het niet.

We hebben laten zien dat we aan de (financiële) moeilijkheden, waar Zwolle ook mee te maken heeft, werken vanuit visie en met vooruitziende blik. Al in 2010 kwam onze fractie met moties voor een discussie over de taken van de overheid, ontschotting tussen beleidsvelden en geldstromen en sturen op resultaat. Nu allemaal punten waar andere partijen uitvoering aan willen geven.

Meer creativiteit, vrijheid en ruimte voor ideeën van mensen uit Zwolle. Van oudsher vinden wij dat de kloof tussen burger en overheid kleiner moet en kan door aan deze punten invulling te geven. Onze fractievergaderingen zijn vrij om aan te sluiten voor leden en niet-leden en iedereen is welkom om met ons mee te denken. Ook benadrukken wij bij iedere project of bij elke activiteit dat het de Zwolse inwoners zijn waar de gemeente het voor doet en dat iedereen dus mee kan denken en doen. Vanaf het allereerste begin, voordat plannen klaar zijn.

Gericht op duurzaamheid (de lange termijn), vrijheid van het individu en tegen betutteling zijn we de afgelopen jaren aan de slag gegaan. Met natuur en cultuur als kwetsbare, maar o zo waardevolle onderwerpen voor de stad en haar omgeving, hoog op onze agenda. Met nuchterheid en realiteitszin bij het nemen van besluiten, en altijd vanuit een positieve grondhouding. Dit willen wij graag de komende jaren voortzetten.

Met trots presenteren wij nu het programma van D66 Zwolle voor de periode van maart 2014 tot 2018. Samen met de leden en geïnteresseerden is dit programma tot stand gekomen. Verschillende thema avonden brachten veel goede ideeën en meningen over onze koers.

Jan Brink

Lijsttrekker D66 Zwolle

1. Inleiding

Het gaat op veel vlakken goed met Zwolle. De nieuwe Fundatie, Waanders in de Broeren, initiatieven vanuit de stad die de ruimte krijgen, duurzaamheid staat hoog op de Zwolse agenda en Zwolle heeft een duidelijk sociaal gezicht. Zwolle staat meer dan ooit op de kaart als aantrekkelijke stad om te wonen en te werken. Wij willen dat vasthouden en versterken. Dat willen we doen door onderwijs centraal te stellen en aan te laten sluiten op het Zwolse bedrijfsleven, door te bewaken dat onze culturele voorzieningen in stand blijven en versterkt worden, door solide financieel beleid en door uit te gaan van wat op lange termijn goed is voor Zwolle.

Zwolle is een stad waar ook voor iedereen voldoende kansen liggen, voor inwoners én ondernemers. D66 streeft naar een gemeenschap waarin iedereen zo veel mogelijk zelfredzaam is, en waar mensen zich tegelijkertijd verantwoordelijk voelen voor anderen. De zorg op lokaal niveau moet wat ons betreft kwalitatief zo goed zijn, dat we een voorbeeld zijn voor andere gemeenten. We pleiten voor een lokale overheid die openstaat voor en meedenkt met ideeën en initiatieven van inwoners. Een overheid die oog heeft voor kwetsbare groepen en die participatie stimuleert.

Wij maken ons sterk voor een gemeente waar iedereen graag woont, werkt, leeft en onderneemt. Een Zwolle waar de gemeentelijke organisatie veel meer dan nu laat zien dat zij mensen de ruimte geeft. De uitgangspunten die wij daarbij hanteren zijn onze vijf richtingwijzers. Deze geven richting aan het denken en de ideevorming binnen D66, maar hebben niet de status van dogmatische waarheden. Door een steeds veranderende werkelijkheid zullen de richtingwijzers verschillende uitkomsten genereren, maar altijd de D66 ideologie weerspiegelen. De richtingwijzers* vormen het fundament van dit programma.

Ons programma is opgedeeld in een aantal thema's. Veel thema's hangen met elkaar samen en beïnvloeden elkaar. Daardoor is er soms een overlap te zien.

*Zie Bijlage I

2. Gezond en gelukkig samenleven

Als het gaat om gezondheid en welzijn vertrouwen wij op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Iedereen is primair zelf verantwoordelijk voor zijn of haar gezondheid. Tegelijkertijd dragen mensen ook verantwoordelijkheid voor de mensen om hen heen. De overheid is een vangnet voor mensen die het niet alleen of met zijn omgeving redt. D66 onderschrijft dat sociale zekerheid geen recht is, maar een voorrecht. Iedereen heeft dus de verantwoordelijkheid een bijdrage te leveren aan de gemeenschap.

D66 zet zich in voor het opheffen van de knelpunten in de zorg waarbij we de nadruk leggen op preventieve maatregelen gericht op jongeren.

Onze speerpunten:

- Preventie van de zorgvraag, vooral gericht op jongeren.
- Zelfbeschikking: D66 vindt het belangrijk dat mensen eigen regie kunnen blijven voeren als zij dat willen en kunnen. Eigen regie, betekent ook het maken van eigen keuzes. Het persoonsgebonden Budget (PGB) is hier een middel voor.
- De gemeente is consequent in haar handhavende rol, zeker als het gaat om maatregelen gericht op gezondheid.
- Intensievere aanpak om kindermishandeling tegen te gaan.
- Niemand mag ongewild verdwijnen in sociaal isolement.
- Waarborgen privacy.
- Ontschotting van beleid en geldstromen.

2.1. Decentralisatie van zorg

De gemeente Zwolle krijgt te maken met drie belangrijke decentralisatiedossiers: de AWBZ waarvan een deel op gaat in de Wmo, de Participatiewet en Jeugdzorg. Het gemeentelijke budget wordt verhoogd, maar per saldo is minder geld beschikbaar. De samenleving staat daarmee voor de uitdaging om met minder middelen effectievere dienstverlening te realiseren op het gebied van zorg en welzijn.

De decentralisatie van de zorg is een kans: zorg moet en kan anders, beter, meer op maat en met minder geld. Hierbij heeft de gemeente een regisserende rol: het bevorderen van vraagsturing, subsidie- en inkoopbeleid gericht op het maatschappelijke effect en het borgen van continuïteit en de kwaliteit van de zorg.

Er zijn momenteel in Zwolle minstens 70 instellingen actief op het gebied van wonen, zorg en welzijn. D66 wil een inkoopbeleid waarbij gevestigde en nieuwe partijen worden aangesproken op hun ondernemerschap, hun vaardigheid om de eigen kracht van mensen te stimuleren en met minder middelen effectievere dienstverlening te realiseren. Een manier om een kanteling te bevorderen is om het subsidierecht van instellingen afhankelijk te maken van de mate waarin organisaties resultaten bereiken, bijvoorbeeld door samen te werken.

Het wijzen op de zogeheten voorliggende voorzieningen (de aanvraag kan worden betaald uit een andere regeling dan de gemeentelijke) heeft wat D66 betreft uitsluitend tot doel om ontschotting te bevorderen. Het mag niet worden gebruikt om aanvragen af te wijzen en zorgvragers uit kostenoverweging door te verwijzen naar bijvoorbeeld het UWV of de zorgverzekeraar.

2.2. Preventie

Preventie is één van onze speerpunten, een belangrijke groep hierin zijn jongeren. De activiteiten die wij in dit kader willen oppakken zijn:

- Gezond leven: vanuit het basisprincipe dat mensen verantwoordelijk zijn voor hun eigen gedrag en de effecten daarvan, is kennis hierover belangrijk. De gemeente kan gerichte programma's in wijken of scholen ondersteunen.
- Levensloopbestendige woningen en wijken: de woning en woonomgeving willen we zo inrichten dat het mogelijk is om in de eigen vertrouwde straat, buurt of wijk oud te worden en zorg te ontvangen.
- Sociale contacten en (vrijwilligers)werk: hoe actiever mensen zich inzetten voor de samenleving hoe zelfredzamer zij zich voelen.
- Casefinding: professionals horen veel in de wijk aanwezig te zijn om zo tijdig te kunnen signaleren of iemand hulp nodig heeft.

2.3. Jeugdzorg

De overheveling van jeugdzorgtaken naar de gemeente moet ertoe leiden dat de zorg voor jongeren dichtbij de jongeren komt te staan. Hierdoor wordt het beter mogelijk om zorg op maat te bieden. De vraag is leidend en niet het aanbod. D66 streeft naar een situatie waarin per betrokken gezin sprake is van één plan met één duidelijke regisseur die de benodigde zorg snel en vakkundig kan organiseren. Het kind staat daarbij altijd centraal.

2.3.1. Aanpak kindermishandeling

Hoewel de gemeente nog geen formele regietaak heeft, heeft zij wel een preventieve taak als het gaat om voorkomen van kindermishandeling. D66 vindt dat de gemeente nu al moet inzetten op een intensievere aanpak, dus vooruitlopend op de transitie jeugdzorg van provincie naar gemeenten in 2015. Bijvoorbeeld door er op toe te zien dat organisaties die veel met kinderen te maken hebben, zoals scholen, de meldcode waarmee zij sinds 2013 moeten werken goed naleven en daartoe ook in staat worden gesteld.

2.3.2. Eigen kracht van professionals, ouders en kind

Professionals, ouders en het kind kunnen in een wederkerige relatie het beste aangeven hoe preventief te werk te gaan. D66 wil dat de gemeente en de professionals kijken naar 'wat wel kan' in plaats van 'wat niet kan', en daarbij zoveel mogelijk met het kind praten en niet over het kind. Daarnaast wil D66 aandacht voor de 'match' tussen gezinsvoogden en gezinnen: als het niet klikt, moet de gemeente samen met het gezin en de professional op zoek naar een andere voogd.

2.3.3. Vroege signalering van problemen

Door eventuele problemen al in een vroegtijdig stadium te signaleren, bijvoorbeeld op scholen, Integrale Kind Centra (IKC) en consultatiebureaus, kunnen latere problemen worden voorkomen. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting in het huisvesten van Centra voor Jeugd en Gezin in scholen, zodat de drempel naar hulpverlening zo laag mogelijk is. Vanuit het onderwijs kan een sterke preventieve werking uitgaan en hiermee kan de aanspraak op jeugdzorg worden verminderd. Ook huisarts en andere professionals zoals verloskundige en kraamhulp spelen een belangrijke rol en D66 vindt dat zij vanaf het begin betrokken worden bij de inrichting van de jeugdzorg.

2.4 Inrichting van zorg

2.4.1. Professionals en sociale wijkteams

De gemeente heeft een zorgtaak voor Zwollenaren die dat nodig hebben. Dat doet de gemeente niet zelf. Zorginstellingen leveren kennis en expertise en voeren de zorg uit. Volgens D66 moet de zorg centraal staan en niet de organisaties die zorg bieden. Aan de andere kant is consequent beleid een voorwaarde voor de gemeente om een betrouwbare partner voor organisaties te zijn.

Sociale wijkteams vormen één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten, maar zeker niet het enige. Bij de opzet van sociale wijkteams staat maatwerk voorop. De wijkteams staan dicht bij de inwoners en moeten snel en adequaat inspelen op de hulpvragen in de wijk. Het ontstaan van een log orgaan met bijbehorende overlegcultuur willen wij voorkomen. Daarom zijn de sociale wijkteams klein en slagvaardig.

De leden van de wijkteams zijn goed opgeleide generalisten die de eerste hulpvragen zo veel mogelijk zelf kunnen opvangen. Hierbij maken zij zo veel mogelijk gebruik van advies en ondersteuning door specialisten. Waar behoefte is aan extra ondersteuning schakelt de generalist specialisten in van buiten het wijkteam. Bijvoorbeeld bij behoefte aan specialistische kennis, maar ook de inzet van vrijwilligers wanneer sprake is van specifieke ondersteuning die relatief veel tijd vraagt (denk aan praktische ondersteuning of waken bij palliatieve zorg). Deze specialisten werken stadsbreed (of zelfs regionaal) en worden zo veel mogelijk vanuit de wijkteams bekostigd op basis van onderaanneming of waar nodig rechtstreeks door de gemeente.

Om te voorkomen dat zorgindicaties worden toegeschreven naar eventueel beschikbaar budget willen we dat de taak van de huidige indicatieorganen in de wijkteams terecht komt. Overschot in budgetten moet leiden tot een besparing in plaats van tot het ontwikkelen van extra aanbod.

2.4.2 Samenwerking

Een gezonde samenleving met relatief gelukkige mensen bereik je niet in je eentje. Samenwerking is onontbeerlijk als het gaat om het bereiken van ons doel. Wij willen voorkomen dat sectoren langs elkaar heen werken en kostbaar dubbel werk doen. Instellingen zullen meer samen moeten werken dan dat zij nu doen. Ook is het ontzettend belangrijk dat signalen van beginnende problemen opgevangen worden en dit kan alleen door samenwerking tussen (basis)scholen, huisartsen, corporaties, politie en wijkbewoners.

Bij samenwerking denken we ook aan multifunctioneel gebruik van gebouwen. Zo kunnen scholen bijvoorbeeld dienst doen als wijkgebouw.

2.4.3. Wonen en zorg

Als gevolg van de scheiding tussen wonen en zorg ontstaat een risico op leegstand en verhuurbaarheid van bestaande woonzorgcomplexen. D66 pleit ervoor dat nieuwe woonzorgarrangementen worden gerealiseerd in bestaande woonzorgcomplexen die kampen met een (toekomstig) leegstandsrisico. Er worden dus geen nieuwe kostbare complexen gebouwd als niet kan worden aangetoond dat de te ontwikkelen voorziening niet in bestaande (woon)gebouwen kan worden gerealiseerd.

2.5 Opvang zwerfjongeren en bijzondere doelgroepen

D66 wil dat zwerfjongeren structureel worden geholpen. Wij willen hen perspectief bieden. Onder andere door de overgang van jeugdzorg naar een zelfstandig leven moet daarom beter worden begeleid.

Ons uitgangspunt is dat niemand op straat hoeft te slapen. Wij willen voldoende plekken voor daklozen en spreiding over de stad als het gaat om zogenaamde bijzondere doelgroepen. Zo zijn we er allemaal bij gebaat dat mensen na gevangenschap een kans krijgen op een nieuwe start in de samenleving. Onbekendheid en angst mogen niet de boventoon voeren.

3. Leren, economie en participeren

De Nieuwe Hanze, zo wordt Zwolle ook wel genoemd. Onze regio is één van de sterkste groeiregio's van Nederland. Aanpakken, blik naar buiten, ondernemen en samenwerken dat zijn de kenmerken die bijdragen aan dit succes. De gunstige ligging tussen Randstad en Noord-Oost Nederland aan de A28, A50 en het spoor, het aangename woonklimaat en de beschikbaarheid van goed opgeleid personeel draagt verder bij aan de kracht van Zwolle. D66 wil dit verder versterken en daarnaast willen we dat iedere Zwollenaar mee kan doen. Vanuit de gedachte dat werk veel meer is dan een inkomen. Werk is een mogelijkheid voor ontplooiing en verbondenheid, groei en eigenwaarde. Dit begint met goed onderwijs.

Onze speerpunten:

- Regionale focus: met onze buurgemeenten werken we samen aan een sterke regio.
- Scholen ontwikkelen zich tot Integrale Kind Centra (IKC) met meer ruimte voor sport, spel en culturele ontwikkeling en een soepele samenwerking tussen opvang en onderwijs, onderwijs en bedrijfsleven.
- De Zwolse binnenstad: o.a. een nieuwe locatie voor de bibliotheek binnen de grachten en een kindvriendelijk kunstwerk op het Gasthuisplein.
- Wegnemen van administratieve belemmeringen voor ondernemers.
- Acquisitie van bedrijven en organisaties die bijdragen aan versterking van de regio Zwolle.

3.1. Basisonderwijs en Middelbaar onderwijs

Onderwijs is ontzettend belangrijk. D66 ziet Zwolle graag als bruisend opleidingscentrum op het kruispunt van de provincies Overijssel, Gelderland, Drenthe en Flevoland. Kinderen en jongeren, maar ook ouderen met een scholingswens, kunnen terecht op de vele scholen voor basis- en voortgezet onderwijs, middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Als het gaat om voor- en vroegschoolonderwijs pleiten wij voor een opzet waarbij alle kinderen zich breed kunnen ontwikkelen en de combinatie van zorg en werk van jonge gezinnen wordt ondersteund.

D66 wil individuele behoeften vervullen, talent stimuleren en achterstanden tijdig signaleren. Bijvoorbeeld door integrale kindcentra (IKC) waar kinderen een totaalpakket aan ontwikkelingsmogelijkheden krijgen. Naast het reguliere onderwijs biedt het IKC kinderopvang, voorschoolse educatie, buitenschoolse opvang, sport en cultuur onder één paraplu. De combinatie van zorg en werk van ouders wordt makkelijker en het onderwijs en de school krijgen een spilfunctie in de wijk. D66 wil dat de school geen extra taken en verantwoordelijkheden krijgt, zonder extra budget. Ouders houden natuurlijk de keuzevrijheid om hun kinderen ook op andere scholen dan een IKC onderwijs te bieden.

We willen budgetten voor onderwijs, cultuur en sport zoveel mogelijk bundelen en zo nog meer synergie bereiken. Wij pleiten ervoor om programma's op het snijvlak van onderwijs, cultuur en sport maximaal aan elkaar te verbinden. Professionals uit onderwijs, cultuur en sport krijgen mandaat om programma's uit te voeren. Overhead is er niet of nauwelijks. We willen geen extra subsidies geven, maar subsidies bundelen en efficiencyvoordelen inzetten op kwaliteitsverbetering.

Schoolhuisvesting is facilitair aan voornoemde uitgangspunten. D66 wil geen nieuwe gebouwen ontwikkelen als bestaande gebouwen in de wijk overdag leeg staan.

Wij willen dat schooldirecties zich inzetten voor:

- Continue deskundigheidsbevordering van het onderwijzend personeel.

- Samenwerking in de keten onderwijs, cultuur en sport.
- Betrokkenheid: minimale afstand tussen directie en de schoolklassen.
- Geen overhead, tenzij economische meerwaarde substantieel en aantoonbaar is.
- Het welzijn van kinderen: onder meer door het tegengaan van pesten en actief beleid te hebben tegen kindermishandeling.
- Tweetalig onderwijs: D66 is een groot voorstander van tweetalig (basis)onderwijs. Het leren van een vreemde taal heeft een positief effect op het verruimen van het wereldbeeld en de algemene ontwikkeling.
- Extra aandacht voor bijzondere kinderen:
- Uitdaging voor de slimste leerlingen in een sociaal veilige omgeving.
- Extra aandacht een maatwerk voor kinderen met een beperking (passend onderwijs).
- Plezier en vreugde.

Vroegtijdig schoolverlaten is een belangrijke bron voor problemen en hulpbehoefte in de toekomst. D66 wil een sluitende aanpak voor alle mensen tot 27 jaar: je gaat naar school en/of je werkt. Er is geen derde mogelijkheid.

3.2. Middelbaar en Hoger Beroepsonderwijs

Zwolle biedt dankzij het grote aanbod aan middelbaar en hoger beroepsonderwijs een groot potentieel aan 'slimme doeners' die van onmisbaar belang zijn voor het verder ontwikkelen van de economische toppositie van de regio Zwolle in Nederland.

D66 wil deze studenten binden aan de stad en tegelijkertijd aantrekkelijk zijn voor getalenteerde nieuwkomers. Hiervoor zijn een dynamische arbeidsmarkt en een goed aanbod van geschikte woonruimte basisvoorwaarden. Ook willen mensen wonen in een levendige stad met een rijk aanbod van cultuur, horeca en goede bereikbaarheid.

D66 wil ruimte geven aan studenten om zelf te bepalen waar zij willen wonen. Het reguleren van de woningmarkt op grond van doelgroepenbeleid hoort hier niet bij. Wij zijn voor diversiteit en willen niet voorschrijven hoe mensen moeten wonen en waar. Daarom zijn wij voor het afschaffen van de 10% norm voor studenten.

Ook vrije horecatijden en uitbreiding van de openstelling van winkels, bijvoorbeeld op zondag horen hier bij. Mensen bepalen immers zelf wanneer zij de stad in willen, en de ondernemer bepaalt zelf wanneer hij of zij open wil zijn. D66 gaat voor een bruisende stad waarin ruimte is om te leven en te ondernemen.

3.3. Economie

Zwolle is een economische topregio van Nederland. Daar zijn wij trots op! D66 vindt dat we met omliggende plaatsen verder moeten bouwen aan een krachtige regio, waarin we elkaar niet beconcurreren, maar versterken. Dit heeft consequenties voor de keuzes die we maken. Bijvoorbeeld op het gebied van het vervoer over water. De visie op de haven zal een regionale visie moeten zijn, samen met Kampen en Meppel.

Zwolle is ook een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven, omdat het zo goed wonen is in Zwolle. De groene en waterrijke omgeving én de gezellige historische binnenstad maken van Zwolle een aantrekkelijke woonplaats. Goede verbindingen maken de randstad snel bereikbaar voor mensen die in Zwolle willen wonen maar in het Westen werken.

Een aantrekkelijke stad is een duurzame bereikbare stad met veel voorzieningen, cultuur, goede woningen en een open cultuur. Innovatie en creativiteit spelen een zeer belangrijke rol bij het versterken van de economie en onderwijs is daar een aanjager van. Wij willen dat het onderwijs maximaal aansluit bij de economische topsectoren van Zwolle:

- Industrie: geavanceerde maakindustrie bij bedrijven als Scania, Abbott, Wärtsilä, Stork en Wavin.
- Logistiek; door de gunstige ligging aan de A28, A50 en de spoorwegen is Zwolle een logistiek knooppunt. Met Wehkamp heeft Zwolle een zeer succesvolle speler op het gebied van internetretail in haar midden. Dit levert ook direct spin-off aan gerelateerde bedrijven (zoals incassobedrijf Transfair) en toeleverende bedrijven.
- Creatieve industrie; culturele broedplaatsen, media en -reclame bureaus, architecten en ontwerpers, stedenbouw, internet.
- Zorg; de Isala kliniek is een top-ziekenhuis en de dynamiek van dit ziekenhuis biedt zorggerelateerde bedrijven een goede vestigingsplaats.
- Diensten sector: banken, nutsbedrijven, verzekeraars, ROVA.

3.3.1 Duurzaamheid

In de economische ontwikkeling van Zwolle speelt duurzaamheid een belangrijke rol. Bij de keuzes die wij maken, houden we rekening met de consequenties op de lange termijn. We moeten verder durven kijken dan de problemen van nu en rekening houden met de problemen die in de toekomst kunnen ontstaan door ons handelen of het nalaten van handelen. Total Cost of Ownership (TCO) is hierbij een bruikbaar concept waarbij ook de kosten van gebruik en uiteindelijke uit gebruik name mee wordt genomen.

Duurzaamheid moet hand in hand gaan met de ontwikkeling van de economische topsectoren: logistiek, industrie, creatieve industrie, zorg en diensten. Uitgangspunten zijn:

- Bevorderen duurzame collectieve energieopwekking (wind- en zonneparken) en particulier eigenaarschap.
- Duurzaam handelen van ondernemers bevorderen. De gemeente draagt actief bij door initiatieven te verbinden en te faciliteren.
- Bevorderen lokaal ondernemerschap, bijvoorbeeld door bij aanbestedingen (bij gelijke geschiktheid), de voorkeur te geven aan een regionale leverancier.
- Bevorderen ketensamenwerking en netwerkvorming: de gemeente heeft een verbindende en inspirerende rol tussen onderwijs, overheden, organisaties zoals VNO-NCW en Kennispoort en publiek.
- De gemeente kan en mag meer verwachten van de Zwollenaren om afval beter en goedkoper in te zamelen. Zij stimuleert dat door omgekeerd inzamelen te bevorderen. Daardoor zal met name het inzamelen van GFT afval en de plastic toenemen. Het financieel voordeel dat de ROVA daardoor boekt moet zichtbaar terug gaan naar de stad. De vervuiler blijft betalen, maar meer dan voorheen wordt goed gedrag beloond.

3.3.2 Binnenstad

De binnenstad is het historische hart van de stad. Onze binnenstad is sterk door de oude gebouwen, winkelaanbod, horeca en culturele voorzieningen, maar ook door de openbare ruimte en compactheid en bereikbaarheid.

Onze speerpunten:

- (Nieuwe) winkels en andere commerciële voorzieningen willen we in de binnenstad en niet op de andere zijde van de Singel (Katwolderplein etc).
- Het potentieel van de Ossenmarkt willen we benutten voor winkels, ateliers, expositieruimtes en horeca (terrasjes).
- D66 is voor flexibele bestemmingsplannen, waardoor functiemenging van wonen, winkelen, cultuur, maar ook andersoortig kleinschalig ondernemerschap, zoals speciaalzaken gestimuleerd worden.
- De binnenstad moet bereikbaar zijn voor bezoekers van Ikea, Hornbach, Tuinland, Meubel- en keukenboulevard door op die locaties transferia te realiseren met goedkoop busvervoer naar de binnenstad.
- D66 wil de bibliotheek voor de binnenstad behouden, bijvoorbeeld als cultureel gebouw of kunstencentrum gecombineerd met horeca. Een culturele ontmoetingsplek. Ook kan er muziekles gegeven worden.
- Groen maakt een plek aantrekkelijk, ook de binnenstad.
- Een ambitieuze kunstroute van station naar binnenstad.
- Met o.a. een kunstwerk om te spelen op het Gasthuisplein willen we deze plek nieuw elan geven.
- De verpauperende leegstand op de Melkmarkt moet de komende jaren opgelost worden.

De bereikbaarheid van de binnenstad is erg belangrijk. Voor bezoekers die met het openbaar vervoer onze stad bezoeken, moet de overgang van vervoer naar de binnenstad makkelijk zijn. Voor fietsers moet het huidige parkeerbeleid minder rigide worden gehandhaafd. Wij willen dat bezoekers die met de auto naar de binnenstad komen snel en efficiënt een parkeerplaats vinden, de Noorderhaven blijft wat D66 betreft open zolang het Katwolderplein niet gereed is.

3.3.3. Ondernemen in Zwolle

Ook voor ondernemers willen wij meer zeggenschap, de gemeente moet voor hen een samenwerkingspartner zijn en de regeldruk moet lager.

Regeldruk wegnemen

D66 wil een overheid die haar doelstellingen zodanig realiseert, dat bewoners, ondernemers en professionals zo min mogelijk door regels worden gehinderd. Onnodige, achterhaalde en onduidelijke regels moeten verdwijnen, terwijl vergunningen juist sneller moeten worden afgehandeld. We hebben een aantal speerpunten:

- 'Lex silencio positivo' – vergunningverlening: Als de doorlooptijd van een aanvraag verstrijkt zonder actie van de gemeente, wordt de vergunning automatisch verleend.
- Leges voor vergunningen, bouwaanvragen, paspoorten, uittreksels enzovoort zijn kostendekkend en dit moet ook inzichtelijk zijn. De gemeente werkt zo goedkoop mogelijk.
- 'Kafka-brigade': deze kijkt naar de doelmatigheid van bestaande regels. Het gaat om een team met eigen mandaat die als een soort guerrillastrijders door de stad heen rausen, rapporteert aan B & W en rechtstreeks voorstellen doet aan B&W en de gemeenteraad.

Openingstijden en koopzondag

D66 wil ook op zondagen een aantrekkelijke binnenstad voor toeristen en bezoekers en inwoners. D66 is van mening dat Zwolle zoveel mogelijk gebruik moet maken van de mogelijkheid om koopzondagen toe te staan. Daarnaast willen wij vrije openingstijden voor de horeca. Vanzelfsprekend

hoort hier ook de verantwoordelijkheid voor de ondernemers bij om de overlast zoveel mogelijk te beperken.

3.4. Participatie

Iedere Zwollenaar kan meedoen. Als iemand dat niet zelfstandig kan, dan ondersteunt de gemeente hem daarbij. De houding die de gemeente en de instellingen de afgelopen jaren heeft gehad moet echter wel veranderen van waar iemand 'recht op heeft' naar 'wat iemand nodig heeft'.

D66 stelt de mens centraal, daarom willen wij ophouden met het indelen van mensen in hokjes en aparte regelingen. Niet het etiket met bijbehorende regeling bepaalt waar een persoon 'recht' op heeft, maar de behoefte van de mensen zelf. Wij kiezen voor maatwerk en willen over de schotten van bestaande regelingen heen kijken naar wat iemand nodig heeft om mee te kunnen doen. Een realistische houding die niet uitgaat van de oude vraag 'waar heb je met je etiket recht op?' maar van de reële vraag: 'wat is nodig om goed te kunnen werken in een zo regulier mogelijke baan?'

De meest aangewezen partij om dit beleid uit te voeren is wat ons betreft de afdeling sociale zaken van de gemeente zelf. D66 wil dat deze de regie voert en voor de uitvoering waar nodig gebruik maakt van specialisten.

Wat ons betreft speelt het werkgeverspunt van de gemeente Zwolle een centrale rol bij het aan het werk helpen van alle doelgroepen uitkeringsgerechtigden. Daardoor kunnen werkgevers bij een vaste partner terecht met al hun vragen op het gebied van personeelsvoorziening. Vanuit het werkgeverspunt worden gespecialiseerde partijen ingezet om bijvoorbeeld stageplaatsen of specifieke begeleiding te bieden.

Hiermee willen we mensen een eerlijke start geven, gelijke kansen door gerichte steun van de gemeente voor wie dat nodig heeft. Omdat we iedereen een kans willen geven pleiten wij voor het in stand houden van de sociale werkplaats als gemeentelijke instelling. Hier zijn beschutte werkplekken voor mensen die om welke persoonlijke reden dan ook geen betaald werk kunnen doen. Ook hoort hier een rechtvaardig inkomensbeleid bij. Voor wie dat nodig heeft levert de gemeente een inkomen op het sociaal minimum. Het uitgangspunt is dat werken moet lonen, de bijstand is een vangnet.

Uitgangspunt voor D66 is dat de gemeente als opdrachtgever bij aanbestedingen verantwoordelijk is voor het bieden van kansen op werk voor mensen die op afstand staan van de arbeidsmarkt. De gemeente dwingt dit af door hiervoor een clause op te nemen in de aanbestedingsrichtlijn.

3.5 Armoedebeleid

Armoede is een complex verschijnsel met veel samenhangende dimensies. Voorbeelden daarvan zijn: inkomen, opleidingsniveau, zelfredzaamheid, gezondheid, maatschappelijke participatie en de woon- en leefomgeving. Armoede valt het best te voorkomen door inkomen uit werk. Werk betekent ook integratie, emancipatie en zelfstandigheid. Voor werk is naast banen, scholing en omscholing ook een goede kinderopvang nodig. Door de economische crisis staat de arbeidsmarkt onder druk, maar met de vergrijzing zal deze druk weer omkeren.

De afgelopen jaren is het aantal burgers met problematische schulden toegenomen en de verwachting is dat deze ontwikkeling zich voortzet. Armoede kan hiervan een gevolg zijn. D66 is voor een adequaat armoedebeleid waarbij mensen gestimuleerd worden om vanuit eigen kracht hun leven en financiën weer op orde te krijgen. Als daarbij ondersteuning nodig is dan moet de gemeente deze ondersteuning bieden.

4. Ruimte, wonen en verkeer

Zwolle heeft cultuurhistorisch erfgoed, een sfeervolle binnenstad en veel groen en water. Deze kenmerken zijn een belangrijke bron voor bedrijvigheid en woonplezier. In Zwolle zien we, ondanks het besef dat het anders moet, nog steeds dat de gemeente vaak top down plannen maakt. Inwoners mogen meedenken, maar pas als de plannen er al liggen. Wij vinden het tijd voor een andere aanpak, een aanpak waarbij we meer creativiteit uit de stad halen, flexibel zijn, kleinschaliger werken en ruimte geven aan particulier opdrachtgeverschap. De groene stadsranden willen we koesteren en de historische binnenstad beschermen.

Onze speerpunten:

- Burgers vanaf het allereerste begin, als er nog geen plannen zijn, ruimte geven om mee te denken over ruimtelijke plannen (zoals geformuleerd in ons initiatiefvoorstel *Een Zwolse architectuurambitie*).
- Leegstand wordt tegengegaan door tijdelijke huisvesting van woningzoekenden en startende ondernemers, maar ook door te sturen op marktconforme huren van kantoorfaciliteiten.
- D66 wil liever bestaande bouw transformeren boven eventuele nieuwbouw. Dit geldt voor kantoren, woonwijken, detailhandel en bedrijventerreinen.
- Openbaar Vervoer nog sterker maken: we willen een singelbus invoeren (regionale vervoer uit de stad weren, regionale reizigers aan de rand van de binnenstad afzetten).
- Het shared space principe wordt door ons omarmd (eigen verantwoordelijkheid in het verkeer).
- Inbreiding boven uitbreiding, ook in Stadshagen.
- (Collectief) particulier opdrachtgeverschap als de ultieme vorm van bouwen naar behoefte.
- Een goede groengolf zone op de rondwegen van Zwolle zodat er minder fijnstof en CO2 uitstoot ontstaat.

4.1. Bouwen en Wonen

De woningmarkt staat nog steeds onder druk en leegstand is ook in Zwolle een probleem. Door de economische crisis ligt de nadruk vaak hierop, maar in Zwolle laten we zien dat ook duurzaamheid hoog op onze agenda staat. D66 wil deze uitdagingen aangaan door bijvoorbeeld pas toestemming te geven voor nieuwbouw van kantoren als aantoonbaar geen gebruik kan worden gemaakt van bestaande leegstaande panden en “statiegeld” te heffen als marktpartijen nieuwe kantoorpanden bouwen. De opbrengsten kunnen worden benut voor innovatieve concepten om leegstand te bestrijden.

D66 wil leegstand voorkomen door bij de start van nieuwbouw al rekening te houden met het tegengaan hiervan. Dit doen we bij de vergunningsverlening en bij daadwerkelijke bouw door rekening te houden met mogelijke andere toekomstige toepassingen van het gebouwde (denk aan bijvoorbeeld kantoren die woningen kunnen worden).

Per wijk of ontwikkellocatie wordt samen met bewoners een DNA (positioneringsstatement) opgesteld. In dat DNA wordt met name aandacht besteed aan doelgroepen, leefstijlen en woonmilieus. Ontwikkelplannen ontstaan daar uit. Hiermee wordt meer ruimte gegeven aan het creatieve proces van de totstandkoming van een gebied. Het voorkomt stroperige en tijdrovende procedures. Er moet ruimte zijn in bestemmingsplannen om aan deze organische manier van ontwikkeling invulling te geven.

4.1.1. Duurzaam bouwen

Verduurzaming van de bestaande woningmarkt leidt tot een positieve waardeontwikkeling van vastgoed. We willen stimuleren dat beproefde methoden van bijvoorbeeld www.energiesprong.nl worden gerealiseerd. De gemeente zou ontwikkelaars en corporaties nadrukkelijk op hun rol moeten aanspreken.

D66 wil scherper sturen op de beheersing van de totale woonlasten (huur- en energielasten en gemeentelijke heffingen). De meest kwetsbare inkomensgroepen zijn steeds moeilijker in staat hun woonlasten op te brengen. Hierdoor zijn zij niet in staat tot investeringen om deze woonlasten te verlagen. D66 wil met eenmalige investeringen de woonlasten structureel omlaag brengen en, waar nodig, kwijtschelding administratief eenvoudiger maken.

4.1.2. Ruimte voor bedrijvigheid

D66 wil (voorzien) leegstand van woon-zorgcomplexen en kantoorgebouwen aanwenden voor de huisvesting van mensen die met spoed op zoek zijn naar passende huisvesting. In plaats van antikraak (bewoning van een deel van leegstaande panden) kan een leegstaand pand ook in zijn geheel worden benut voor woonruimte of huisvesting van (coöperaties van) kleine ondernemingen. Wij vinden ook dat zzp'ers en kleine en middelgrote ondernemers met personeel ruimte moeten krijgen in woonwijken. Eventuele beperkingen in bestemmingsplannen willen we wegnemen, waarbij we de belasting op de omgeving meewegen.

Om leegstand tegen te gaan, wil D66 eigenaren van panden prikkelen een marktconforme huur te vragen.

D66 pleit voor meer tijdelijke huisvesting voor studenten en arbeidsmigranten. Om een aantrekkelijke stad te zijn en te blijven moet het -ook voor relatieve buitenstaanders- makkelijker worden een goede woning te vinden. Dit draagt bij aan Zwolle als een aantrekkelijke stad.

De gemeente moet als het gaat om voorzieningen op regionaal niveau denken. Wij willen daarbij samenwerken en keuzes maken. (Bijvoorbeeld ontwikkeling van de haven waar Zwolle samen met Kampen werkt.)

4.1.3. Grondpolitiek

In het verleden is het kopen en verkopen van grond om winst te maken in veel gemeenten verworden tot speculatie ten behoeve van de gemeentebegroting. Nu de woningmarkt op slot zit, is de negatieve kant van deze speculatie zeer voelbaar geworden. Wij willen dit niet en vinden dat de gemeente haar grondposities zoveel mogelijk moet afbouwen. De gemeente moet de risico's van de grondexploitatie terugbrengen en de winsten uit het grondbedrijf gebruiken voor de gemeentebegroting.

4.1.4. Woningcorporaties

Gemeenten krijgen van de rijksoverheid meer verantwoordelijkheid over de in hun gemeente actieve woningcorporaties. D66 wil dat de gemeente er op aanstuurt dat de woningcorporatie zich zoveel mogelijk richt op haar kerntaak: het bouwen en beheren van betaalbare sociale huurwoningen. De gemeente zou meer gebruik moeten maken van de inbreng van de centrale huurdersorganisaties van de drie woningcorporaties om daarmee nadrukkelijker de inspraak van huurders in het gemeentelijk beleid te waarborgen.

D66 ondersteunt de inzet van de corporaties om hun bezit te verduurzamen. Gemeente en corporaties moeten gezamenlijk zoeken naar mogelijkheden om deze opgave te versnellen en intensiveren. Daarbij moeten woningcorporaties zoveel mogelijk in staat worden gesteld de gedane investeringen terug te verdienen.

De gemeente Zwolle mag zelf woningen bouwen, als het beheer en eigendom na de bouw overgedragen wordt. In eigen bezit woningen bouwen is echter een tijdelijke maatregel om woningbouw te stimuleren. De financiële risico's moeten goed worden afgedekt.

4.1.5. Zwolse projecten

Op dit moment wordt een aantal grote plannen ontwikkeld. Bij ieder plan staat kwaliteit en duurzaamheid voor D66 voorop.

Spoorzone

In de Spoorzone hebben we een aantal punten waar we ons hard voor maken:

1. De ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte
2. De aansluiting met de omgeving, zowel stad, als IJsselzone
3. De financiële beheersing en dekking
4. Luchtkwaliteit en milieueffecten
5. Wij vinden dat bij een historische stad historische stationsoverkappingen horen
6. De gebiedsinrichting: hier moeten alternatieven voor bedacht worden

Kraanbolwerk

Het Kraanbolwerk is in onze visie een plek in de stad die voor iedereen, niet alleen de mensen die er straks wonen, belangrijk is. Een toplocatie die wat ons betreft onderdeel is van de binnenstad of op zijn minst daar sterk mee verbonden is. Een locatie die spraakmakende architectuur verdient.

Katwolderplein

Het Katwolderplein vorm een poort naar de binnenstad. De indruk die deze locatie maakt, is van groot belang voor de stad. Ook vinden wij dat hier geen winkels en voorzieningen zouden moeten komen die eigenlijk in de binnenstad horen.

Weezenlanden

De locatie Weezenlanden is een bijzondere plek in de stad; gelegen in de schil rondom de binnenstad van Zwolle. Wij vinden dat de inrichting van het gebied samen met inwoners ontworpen moet worden en dat er aansluiting gezocht moet worden bij de culturele waarden van het gebied en de omgeving.

Stadshagen

Ook in Stadshagen willen we dat de stad eerst wordt afgemaakt voordat de gemeente verder gaat met uitbreiden. Niet bebouwde grond mag voor en door bewoners worden aangewend voor tijdelijk andere bestemmingen zoals voedselproductie. Ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid willen wij ook in Stadshagen streng bewaken.

4.1.6 Architectuur

Architectuur kan de Zwolse identiteit versterken en bijdragen aan de herkenbaarheid, leefbaarheid en uitstraling van de stad. D66 wil op het gebied van architectuur en ruimte het volgende doen:

- Het stimuleren van het openbare debat.
- Het kennisniveau en de betrokkenheid van bewoners vergroten.
- Het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.
- Het versterken van de Zwolse identiteit, gewenste uitstraling en leefbaarheid.
- Het creëren van een levendig architectuurklimaat.
- Het vergroten van de aantrekkelijkheid van de stad voor bewoners, bedrijven en bezoekers.

4.2. De fiets, de auto en OV

Het shared space principe wordt door D66 omarmd, in dit concept is de auto minder dominant en daardoor ontstaat in het verkeer meer gelijkwaardigheid tussen snelle en langzame deelnemers als

fiets en voetganger. Fietsstraten en de inrichting van de openbare ruimte worden bij vervanging aangepast.

In het lokale verkeer is de fiets een belangrijk, gezond en duurzaam vervoermiddel. Door het inrichten van hoofdfietsroutes, fietscorridors, meer fietsenstallingen en P&R plaatsen bevordert de gemeente het gebruik van de fiets. Bij keuzes over de inrichting van wegen met een beperkte capaciteit ligt voor D66 de prioriteit bij fietsers en hulpdiensten, daarna bij bus en tenslotte bij de auto. Ook moet de fiets een volwaardige plaats krijgen in modellen die berekenen hoeveel economische schade er optreedt door het wachten in de file of voor rood verkeerslicht.

Onze speerpunten:

- Openbaar Vervoer willen we sterker maken, onder andere door een singelbus in te voeren. De singelbus is een concept waarbij het regionale vervoer uit de stad wordt geweerd, regionale reizigers worden aan de rand van de binnenstad afgezet.
- Fietsvervoer makkelijker (fietspaden, fietsstraten) en veiliger maken:
 - Ondertunneling van fietspaden van de stadsring.
 - Kinderen per fiets naar en van school brengen en halen stimuleren.
 - Inzet klaar overs inzetten op minder veilige oversteekplekken.
- Minder regulering, meer eigen verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld door zo weinig mogelijk verkeersborden.
 - 70 km/uur op de hele ring, dus ook de Zwartewaterallee.
- Gevaarlijk vervoer: Ook Zwolle ontkomt niet aan het vervoer van gevaarlijks stoffen. Denk bijvoorbeeld aan de chloortrein.
 - Externe veiligheid willen we reguleren door overdag gevaarlijke stoffen te vervoeren zodat bij ontstaan gevaar mensen sneller kunnen vluchten dan 's nachts.
 - Veiligheidsregio maakt bestrijdingsplannen.
 - We willen de bewoners van de stad transparant informeren over risico's.
- D66 wil dat de stad bereikbaar is, ook voor mensen die in een rolstoel zitten. Wij houden daar rekening mee bij de inrichting van openbare ruimte en nieuwe ruimtelijke plannen.
- We bevorderen duurzame transportvormen:
 - Pakketdiensten per fiets
 - Stadsdistributienetwerk
- Bij het plannen van een nieuwe woonwijk, verbreden of aanleggen van een weg of het toestaan van nieuwe industrie is aandacht voor de gevolgen voor de volksgezondheid belangrijk.

4.2.1 Bereikbaarheid en informatie

D66 vindt dat de gemeente meer aandacht moet geven aan het faciliteren en stimuleren van keuzemogelijkheden en nieuwe systemen (bijvoorbeeld voor huur- auto/fiets en coöperatief bezit auto). Wij willen een stedelijk distributienet met verzamelpunten/transferia rondom stad-stadscentra zowel voor goederen als personenvervoer, waarvan het gebruik gestimuleerd wordt door duurder parkeren in stadscentrum en goedkoper daarbuiten.

Ook willen we goede informatievoorziening over (nieuwe) mogelijkheden en over OV-tijden-routes. Ook als het gaat om parkeren.

De gemeente zorgt voor goed onderhouden wegen, straten en paden. Wanneer onvoldoende ruimte op het wegennet is, krijgen hulpdiensten, reinigingsvoertuigen, openbaar vervoer en fietsers voorrang. Voor de levering van goederen ontwerpt het gemeentebestuur goede ontsluitingsroutes. Uit woon- en verblijfgebieden wordt doorgaand gemotoriseerd verkeer geweerd. Voor een goed openbaar vervoernet werkt de gemeente samen met de provincie. De gemeente treedt handhavend op (vanwege geluidsoverlast en verkeersveiligheid) tegen (opgevoerde) brommers en quads.

5. De aantrekkelijke stad

Een aantrekkelijke stad is een stad waar mensen graag wonen en werken, een stad waar veel (culturele) voorzieningen zijn, die bereikbaar is en groen.

5.1. Kunst en Cultuur

Kunst en cultuur zijn onmisbaar voor de samenleving. Zij zijn randvoorwaardelijk voor een aantrekkelijke stad. Kunst:

- Draagt bij aan een creatieve en innovatieve samenleving.
- Is maatschappelijk verbindend; zorgt voor ontmoeting, interactie en sociale cohesie.
- Draagt bij aan het zelfbewustzijn van kinderen. Kinderen die kunst beoefenen krijgen meer oog voor hun kansen en meer zelfvertrouwen om ze aan te grijpen.
- Is een bron van creativiteit en inspiratie.

Voor D66 draagt een krachtige en creatieve kunst- en cultuursector bij aan een open en verbonden gemeenschap. We willen daarom niet bezuinigen op kunst en cultuur. Lokaal investeren in cultuur levert, ook economisch gezien, meer op dan het kost. D66 wil kunst ook gebruiken als middel voor Zwolle om zich mee onderscheiden (denk aan het Amsterdammertje of de Deventer putdeksels). We willen meer creativiteit uit de stad halen en laten zien aan inwoners en bezoekers. Diversiteit in het aanbod is belangrijk en er moet ruimte zijn voor experiment.

5.1.1. Cultuureducatie

De inzet en verantwoordelijkheid van scholen is bij cultuureducatie randvoorwaardelijk. Tijdens basisschooltijden zouden alle Zwolse kinderen aan kunst en cultuur moeten doen in doorlopende leerlijnen. Effectiviteit van de inzet willen we meetbaar maken.

5.1.2. Cultureel ondernemerschap

Subsidies zijn ook in de culturele sector te lang vanzelfsprekend geweest. Het is goed dat ondernemerschap gevraagd wordt. Wij zien aan de andere kant dat kunst niet altijd zonder overheidssteun tot stand kan komen. Bij het geven van subsidie is ondernemerschap een belangrijk toetsingscriterium.

Wij zijn blij met particuliere initiatieven zoals de Anningahof en ondersteunen culturele broedplaatsen zoals R10, DOAS, de creatieve coöperatie en vele anderen. De gemeente zou zelf meer gebruik kunnen maken van kunstenaars bij het oplossen van interne organisatievraagstukken of maatschappelijke doelen zodat kunstenaars hun markt kunnen verbreden (community art, co-creatie).

5.1.3. Creatieve industrie

De creatieve industrie is onmisbaar voor innovatie en creativiteit. Niet alleen binnen haar eigen sector, maar zeker daarbuiten. D66 wil deze sector ondersteunen door bijvoorbeeld leegstaande kantoren panden, of niet-gebruikte schoolgebouwen in te zetten of verbindingen te leggen met onderwijs en andere bedrijfstakken.

5.1.4. Festivals

Festivals zijn belangrijk voor de levendigheid van de stad, voor inwoners en bezoekers. Wij willen festivals ondersteunen en een kans geven om zich te verankeren. Lokale, landelijke of zelfs internationale uitstraling is (hoewel dat natuurlijk niet voor ieder festival geldt) belangrijk. Wij beseffen dat dit haalbaar is, mits we festivals meerjarig een kans geven om te groeien.

Onze speerpunten:

- Meer kunst en creativiteit in de openbare ruimte: van kunst in de openbare ruimte kan iedereen genieten, ook als je geen ticket hebt.
- Cultuur en kunst voor alle Zwolse kinderen.
- Meer gebruik maken van kunstenaars bij sociale vraagstukken door de gemeente.
- Diversiteit in aanbod.
- Verankeren van festivals in en rondom de stad Zwolle
- Terugkeer Zwols productiefonds.

5.2. Sport, Evenementen, Uitgaan en Recreatie

5.2.1. Sport

Sport is meer dan een vrijetijdsbesteding, het leidt ook tot participatie en leert om samen te werken. Bovendien is het gezondheidsbevorderend, werkt het preventief en draagt het dus bij aan beperking van de uitgaven voor zorg. D66 wil daarom meer sport op scholen, ook na de officiële schooltijden en aangeboden door gespecialiseerde docenten.

Wij willen dat Zwolle ruimte biedt voor topsport: van topsporteducatie, tot PEC Zwolle, Landstede basketbal en volleybal, tot het faciliteren van sportevenementen zoals de halve marathon. Wij vinden dat de gemeente geen topsportclubs zou moeten subsidiëren, maar het verstrekken van bankgaranties kan een passende vorm van ondersteuning zijn.

D66 kijkt naar het gebruik van capaciteit en faciliteiten per sportpark en niet per sportvereniging. Verenigingen moeten meer hun krachten bundelen en zelf met initiatieven komen. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor eventuele gemeentelijke ondersteuning. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen binnen- en buitensport.

5.2.2 Evenementen

Het grote aantal evenementen, zowel op cultureel als sportief gebied, maken Zwolle tot een levendige stad. Van Blauwvingerdagen tot de Zwolse Halve Marathon, en van het Bevrijdingsfestival tot de Zomerkermis en Fusion of Dance. De geluidsbelasting voor de toeschouwers van evenementen dienen te voldoen aan de maximale waarden die de Nationale Hoorstichting heeft aangegeven.

5.2.3. Uitgaan

D66 wil de horeca de mogelijkheid bieden om hun openingstijden te verruimen. Dit draagt bij aan een aantrekkelijke stad en hoeft niet tot meer overlast te leiden.

5.2.4. Softdrugs

Om het hele circuit van verbouw tot verkoop transparanter te maken en criminaliteit tegen te gaan vinden wij dat softdrugs gelegaliseerd moeten worden. Zolang dit nog niet gebeurt, zijn er coffeeshops nodig. Er is nog ruimte voor twee extra coffeeshops. Ook willen we dat Zwolle aansluit bij eventuele landelijke pilots om de aanvoer van softdrugs te legaliseren.

5.2.5. Recreatie

Recreatie willen we meer verbinden met groene en blauwe kwaliteit van de stad. Rondje Zwolle, sloepen door de gracht, Stadsfestival, Thorbeckegracht. De groen-blauwe vinger van Het Vechtdal, naar de Nooterhof, Park Weezenlanden (met horecapaviljoen), binnenstad met vestinggracht en parken (inclusief gratis Wifi), park Eekhout, het Engelse Werk, IJssel-Zwartewater gebied naar het

Reestdal en Weerribben heeft een ongekende kwaliteit die we willen behouden en versterken. Monumentale gebouwen willen we verbinden aan deze groen-blauwe kwaliteit.

D66 is een voorstander van een stadscamping en van de aanleg en uitbreiding van groene recreatiegebieden rondom Zwolle. Dat geldt ook voor de toegankelijkheid van deze voorzieningen die met name voor fietsers en wandelaars achterblijft.

Dancefeesten worden niet geweerd uit de stad. Het gebruik van leegstaande industriële panden wordt maximaal benut, met aandacht voor een goed spreidingsbeleid van evenementenlocaties.

5.3 Natuur

Groen en natuur in de gemeente hebben een belangrijke toegevoegde waarde. Zij dragen bij aan gezondheid, leefbaarheid en ook aan economische activiteit. Daarbij ziet D66 niet alleen de toegevoegde waarde van officiële natuurgebieden en parken, maar ook van bomen in de buurt, tuinen en groen op braakliggende terreinen. Met buurtbewoners zet de gemeente zich, wat D66 betreft, in voor veel en toegankelijk groen in de buurt.

Zwolle onderscheidt zich van andere steden door haar groene karakter. Niet alleen in de stad zelf, maar ook de stadsranden en verder de provincie in. Natuur draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de stad. Natuur is belangrijk voor mensen in meerdere opzichten. D66 streeft er naar natuur en biodiversiteit te behouden en versterken, ook voor volgende generaties Zwollenaren.

5.3.1. Planten en dieren beschermen

De stad herbergt zeldzame soorten planten en dieren zoals de kievitsbloem (Zwolse tulp) en de knoflookpad. D66 wil deze in stand houden. Sommige soorten zijn voor hun overleving afhankelijk van een stedelijke omgeving. Dat geldt in het bijzonder voor vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. En gierzwaluwen horen ook bij een oude binnenstad. Het is daarom belangrijk dat de kansen voor deze soorten in de binnenstad worden vergroot. Onder meer door het aanbrengen van voorzieningen bij renovatie en nieuwbouw. Dat kan op basis van vrijwilligheid en via voorwaarden in bouwvergunningen.

Wij willen dat de gemeente organisatoren van evenementen attendeert op het naleven van de Flora en Fauna wet (handhaving ligt op rijksniveau). Evenementen in het buitengebied zouden alleen buiten het broedseizoen georganiseerd mogen worden. Er zijn genoeg alternatieven in de stad waar evenementen wel in het broedseizoen georganiseerd zouden kunnen worden zoals leegstaande fabrieken of IJsselhallen.

5.3.2. De natuurgebieden in Zwolle en omgeving te verbinden en te verbeteren

Om uitsterven en inteelt te voorkomen moeten de planten en dieren in onze stad zich kunnen verspreiden. Daarom is het van levensbelang dat de natuurgebieden en parken met elkaar zijn verbonden en dat de groenvingerstructuur in tact blijft. Wij willen dat de gemeente Zwolle versnippering van leefgebieden voorkomt en maatregelen neemt om barrières tussen leefgebieden en het isolement van soorten op te heffen. Bijvoorbeeld door:

- Faunapassages bij de aanleg van wegen.
- Aanleg en onderhoud op migratie gerichte voorzieningen (paddentunnels).
- Voorkomen versnippering.
- Opheffen isolement knoflookpad.

- Vismigratieplan stadswateren.
- Vlindercorridors.
- Robuuste ecologische verbindingzone Veluwe Salland.
- Behoud en versterking bomenrijen en laanstructuren.

5.3.3. Breng de natuur van het boerenland terug

Door de intensivering van de landbouw is het stil geworden in de polders rond Zwolle. De weidevogel en vlinderstand neemt in een verontrustend tempo af. Bloemen zijn uit de weiden verdwenen. Sloten gedempt. De polders moeten weer natuurlijker worden. Via kerngebieden voor weidevogels, knotwilgen, meidoornhagen en het herstellen, terugbrengen en vispasseerbaar maken van bestaande en gedempte sloten.

5.3.4. Elk Zwols kind heeft recht op de natuur

De Zwolse kinderen moeten van jongs af aan kunnen ervaren en leren hoe leuk en waardevol natuur kan zijn. Daarom zijn natuureducatie en makkelijk bereikbare natuur van groot belang. Zwolle zorgt er voor dat ieder kind met natuur leert spelen en leven. D66 wil in iedere wijk een natuurspeelplaats.

5.3.5. Groenbeheer en waterbeheer

Door de grote hoeveelheid aan gronden die de gemeente in eigendom heeft, is de gemeente een belangrijke speler in beheer van het groen en het behoud en herstel van de biodiversiteit. De gemeente is ook eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van het water- en oeverbeheer in de stad, maar schakelt op onderdelen voor het beheer het waterschap in. Punten van belang zijn:

- Een inventarisatie van de mogelijkheden en beperkingen voor vismigratie.
- De waterkwaliteit en helderheid van het water.
- Het maaibeheer van waterplanten en oevers.
- Geen chemische onkruidbestrijding.
- Gebiedseigen beplanting met inheemse soorten.
- Heraanplant van noodzakelijk te kappen bomen.
- Het behoud en de aanleg van bosschages voor vogels.

5.3.6. Stadsontwikkeling: tijdelijke natuur

Gronden die tijdelijk niet gebruikt worden, kunnen een andere tijdelijke bestemming krijgen. Dat biedt onder meer kansen voor natuur. Deze kansen worden verkend. De uitgangspunten daarbij zijn:

- Zo veel mogelijk kansen bieden aan spontane pioniersvegetatie.
- Eventuele mogelijkheden voor een voorinvestering in de definitieve groenstructuur worden waar mogelijk benut en kunnen bijdragen aan de toekomstige exploitatie van de gebieden.
- Het aanwijzen van terreinen als losloopgebieden voor honden kan de druk op de bestaande waardevolle natuurgebieden beperken.

-

Onze speerpunten:

- Groenvingerstructuur in Zwolle behouden en versterken
- Ecologisch verantwoord natuurbeheer
- Iedere wijk een natuurspeelplaats

6. Democratisch Zwolle

D66 wil hervormen. Dat is niet makkelijk, maar wel hard nodig. Om dat te bereiken wil D66 meer ruimte voor Zwollenaren. Nu, meer dan ooit, heeft Zwolle een gemeentebestuur nodig dat durft los te laten, durft om de creativiteit van mensen en de kunde van professionals de ruimte te geven. Wij vinden dat er meer ruimte voor zeggenschap moet zijn voor bewoners. Want Zwollenaren kennen hun eigen gemeente beter dan wie dan ook. D66 wil daarom dat bewoners eerder betrokken worden bij de besluitvorming. Het kan gaan om ideeën voor wonen, werken, sporten, cultuur of ontspanning. Om het bouwen van iets nieuws, hergebruik van iets bestaands, of de invulling van openbare ruimte.

Daarnaast wil D66 dat er veel meer ruimte komt voor initiatieven van mensen om eigenhandig iets te realiseren. Om dit mogelijk te maken, wil D66 een openbaar bestuur dat is toegerust op zijn taken en zo dicht mogelijk bij de mensen staat.

D66 wil de gemeente slim hervormen en niet kortzichtig snoeien in tijden van financieel zwaar weer.

Dit

betekent dat Zwolle ruimte maakt voor nieuw talent en flexibiliteit. Dat de gemeente vooroploopt in de modernisering van werkprocessen: papierloos en desgewenst een kwart van de werktijd thuis werken in plaats van op kantoor. Het bestuur en de ambtenaren van Zwolle zijn in de eerste plaats in dienst van de gemeenschap, de burgers van Zwolle. Dit betekent iets voor de cultuur binnen de organisatie van de gemeente en ook voor de competenties die ambtenaren moeten hebben.

6.1. Dienstverlening

De gemeente is er voor de burger en niet andersom. Heldere communicatielijnen tussen gemeente en burger zijn daarom essentieel. Communicatie sluit aan bij de behoefte van onze inwoners en de gemeente zet dus oude en nieuwe media in.

Wat D66 wil:

- De gemeente stelt zich dienstbaar op: ‘wat kunnen we voor u betekenen?’
- De gemeente blijft werken aan de verbetering van dienstverlening en denkt mee met initiatieven en ideeën van burgers, samenwerkingsverbanden en bedrijven.
- Plannen ontstaan vanuit de samenleving (van programmeren naar faciliteren) en de gemeente geeft hier ruimte voor.
- Per wijk is maatwerk nodig bij alles wat de gemeente doet.
- Continue werken aan tevredenheid van inwoners over dienstverlening omdat de gemeente op bepaalde diensten een monopoliestatus heeft, mensen kunnen niet kiezen voor andere aanbieders.
- Van woorden naar daden: als betrokken bewoners deel uitmaken van een klankbordgroep dan is dit niet om draagvlak te creëren, maar om er gezamenlijk beter van te worden en tot een betere eindoplossing te komen.
- Heldere en eenvoudige dienstverlening. De gemeente draagt zorg voor haar burgers, bedrijven en instellingen. Alle producten en diensten moeten bereikbaar zijn en bij toekenning eenvoudig kunnen worden afgenomen. Of het nu gaat om een paspoort of een zorgindicatie.
- Toegankelijkheid en service voor bedrijven. Bedrijven krijgen één ambtenaar toegewezen als contactpersoon voor diverse zaken.
- Controle op serviceverlening en de beschikking over gekwalificeerd personeel.
- De gemeente dient de participatie nota opgesteld door de Nationale Ombudsman toe te passen, zodat het voor de inwoners van Zwolle zichtbaar is wat er met hun inbreng wordt gedaan.

6.2. Gemeentebestuur

D66 wil een gemeentebestuur dat helder, slagvaardig, fatsoenlijk en integer functioneert. Om dat te bereiken moet de controleerbaarheid en het democratisch niveau van het gemeentebestuur sterk zijn. Het is belangrijk dat burgers altijd betrokken zijn bij beslissingen.

6.2.1. Helderheid en slagvaardigheid

D66 streeft naar een gemeente die vertrouwen heeft in haar inwoners en die hen ruimte geeft. Een slagvaardig gemeentebestuur is volgens D66 gebaat bij heldere regels, en ook zo weinig mogelijk regels. Wij pleiten daarom voor een terughoudend gemeentebestuur dat zich richt op haar regiefunctie. Met de decentralisatie van zorg, jeugdzorg en participatie staat de lokale democratie onder druk. Veel wordt immers regionaal georganiseerd. Daarom vindt D66 dat de gemeenteraad betrokken moet worden voordat gesprekken over samenwerking starten. Zelf moeten raadsleden meer samenwerken en afstemmen met collega fracties van andere gemeenten.

- De gemeente voert de regiefunctie uit wat betekent dat zij de kaders en regels stelt van het speelveld waarin de inwoners en organisaties zich in kunnen bewegen. Zij heeft visie.
- Samen met ondernemers, burgers en maatschappelijke organisaties willen we onderzoeken welke gemeentelijke regelingen onnodig zijn of zelfs remmend werken. Hiervoor willen we een “Kafka brigade” opzetten (zie paragraaf 3.3.3.).

6.2.2. Fatsoenlijk en integer gemeentebestuur

Een fatsoenlijk en integer gemeentebestuur staat of valt bij goede controle en bij terugkoppeling aan gemeenteraad en burgers. D66 wil hiervoor het volgende doen:

- Een discussieplatform op de site van de gemeente over actuele onderwerpen waar ruimte is om te discussiëren over de lopende plannen.
- Besluitvormingsprocessen in de gemeenteraad kunnen (live) worden gevolgd op de website van de gemeente. Per onderwerp dat in de gemeenteraad wordt behandeld, moet in één oogopslag te zien zijn hoe de te volgen procedure is, in welke fase het proces zich bevindt en wanneer de volgende stap wordt verwacht.
- In voorstellen van het college aan de gemeenteraad worden alternatieven en de consequenties daarvan uitgewerkt zodat de gemeenteraad haar controletaak goed kan uitvoeren.

6.3. Ambtenaren

Ambtenaren zijn vertegenwoordigers van de gemeente Zwolle. Of het nu gaat om ambtenaren in het Stadskantoor, brandweerlieden of andere personen, het zijn *die* mensen die op een dagelijkse basis communiceren met burgers en zorgen voor de daadwerkelijke bekrachtiging van regels en wetten. Zij zijn, anders dan de politiek, een continue factor en daardoor een bron van kennis. Een goede samenwerking tussen het college en de gemeenteraad en de Zwolse ambtenaren is een belangrijke succesfactor voor de uitvoering van beleid. D66 vindt het belangrijk dat:

- Er effectief en efficiënt gewerkt wordt, wij willen de gemeentelijke organisatie *lean* maken.
- Inwoners eenvoudig en laagdrempelig contact kunnen maken met ambtenaren.
- Ambtenaren ontschot werken en denken (dus over hun eigen beleidsterrein heen).
- Ambtenaren professioneel zijn en voldoende kennis en vaardigheden hebben. Bijscholing om tot de hervormingen die D66 wil te komen, is nodig.
- De gemeente Zwolle al vijf jaar de beste werkgever onder gemeenten is en dat dit zo blijft.

6.4. Burgers

De gemeente Zwolle onderneemt veel om de inwoners van Zwolle en de verschillende Zwolse wijken te betrekken bij de keuzes die op hen betrekking hebben. D66 vertrouwt op mensen en juicht dit dus toe. Wij vinden dat dit nog beter kan en willen echt ruimte geven.

Om burgerparticipatie te vergroten willen wij de bestaande regelingen voor burgerinitiatief en voor het referendum samenvoegen in één helder geformuleerde verordening.

- De drempels voor referendum en burgerinitiatief worden in de nieuwe verordening op dezelfde wijze geformuleerd: er zijn vijftig handtekeningen nodig voor een burgerinitiatief dat een onderwerp betreft op wijkniveau; tweehonderd handtekeningen voor een burgerinitiatief dat een onderwerp betreft op bovenwijks (stedelijk) niveau, of voor een referendum, ongeacht het onderwerp.
- Op de website van de gemeente Zwolle komt een duidelijk omschreven stappenplan voor het indienen van een burgerinitiatief of een referendum.
- Wanneer een referendum wordt gehouden, zullen de Gemeenteraad en het College van Burgemeester en Wethouders vooraf aangeven of zij zich binden aan de uitslag van het referendum.

Onze speerpunten:

- Meer ruimte voor initiatief uit de samenleving.
- Hervormen gemeentelijke organisatie in houding en gedrag.
- Bewaken privacy, vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens.

7. Financiën

Meer dan ooit wordt de gemeente Zwolle met de neus op de feiten gedrukt. Financieel is er sprake van schaarste waardoor scherpe keuzes moeten worden gemaakt en strakke financiële regels zijn noodzakelijk. Daarom hanteert D66 een scheiding van inkomsten en uitgaven en wordt het voorzichtigheidsbeginsel gehanteerd. Meevallers worden pas geboekt als ze daadwerkelijk gerealiseerd zijn, tegenvallers worden afgedekt zodra we die mogelijk zien aankomen.

D66 staat voor een sluitende gemeentebegroting. Als de inkomsten afnemen, dan moet de gemeente de uitgaven naar beneden bijstellen. In dat geval kan niet alleen worden volstaan met de 'kaasschaaf'-methode, maar moeten er ook duidelijke politieke keuzes worden gemaakt. Dit programma beschrijft welke uitgangspunten en prioriteiten daarbij voor ons leidend zullen zijn. De gemeente moet meerjarig een sluitende begroting kunnen presenteren.

D66 wil dat het nieuwe College kijkt of alle gemeentelijke uitgaven die nu gedaan worden echt nodig zijn. Met name subsidies en bestemmingsreserves worden goed bekeken. Daarnaast wordt de gemeentelijke organisatie tegen het licht gehouden, waarbij het uitgangspunt is dat de gemeente efficiënter, effectiever en flexibeler gaat werken.

Het rijk draagt in belangrijke mate bij aan de inkomsten van de gemeenten, en dus ook aan die van Zwolle. Als de rijksbegroting een oplopend tekort laat zien, bestaat het risico dat het rijk de gemeenten confronteert met bezuinigingen via het Gemeentefonds en andere (doel-)uitkeringen. Bij een verdere overdracht van rijkstaken aan de gemeenten dienen ook de bijbehorende budgetten te worden overgedragen; de nieuwe taken moeten zichzelf kunnen financieren. In beginsel leiden nieuwe taken dus niet tot extra bijdragen uit andere financiële middelen. Uitzondering zijn die gevallen waarin Zwolle bewust en op basis van eigen beleid kiest om meer te doen.

De gemeentelijke woonlasten zijn in Zwolle van een voor Nederland acceptabel niveau. D66 vindt dat zij niet moeten worden verhoogd. Daar waar kostenverhogingen aantoonbaar het gevolg zijn van verdere verduurzaming van diensten en voorzieningen mogen deze worden doorberekend. Ook de kosten die de gemeente in rekening brengt voor haar dienstverlening mogen hooguit met een bescheiden bedrag worden verhoogd. Burgers die gebruik maken van elektronische dienstverlening moeten daarvoor worden beloond door kortingen. Daarnaast krijgen burgers – net als bij de landelijke belastingdienst – korting als het verschuldigde bedrag aan gemeentelijke belastingen in één termijn wordt voldaan. Goedkoper werken door de gemeente wordt vertaald naar lagere tarieven en heffingen.

Zwolle heeft veel onroerend goed (gebouwen, gronden, water etc.). D66 is een voorstander van het afstoten van onroerend goed dat niet direct een maatschappelijk doel dient.

Het nieuwe college voert een onderzoek uit naar het verhogen van het verdienvermogen van de gemeentelijke eigendommen en diensten. Taakstellend gaan we in 2018 drie miljoen euro extra inkomsten genereren. Cofinanciering wordt toegejuicht. Als burgers, bedrijven en instellingen uit eigen belang bereid zijn om (financieel) bij te dragen aan de realisatie algemene voorzieningen, dan staat de gemeente daar open voor.

Bijlage I - richtingwijzers D66

1. Vertrouwen op de eigen kracht van mensen

Wij vertrouwen op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Daarom zien we de toekomst met optimisme tegemoet. Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden.

Wij willen dat de gemeentelijke overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en wij willen dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

2. Denk en handel internationaal

Samenlevingen zijn op steeds meer verschillende manieren met elkaar verbonden. Wij staan open voor de gehele wereld en sluiten niemand uit.

Bij alles wat we doen, vragen we ons steeds af welke effecten dat heeft op anderen in deze wereld. Daarbij handelen wij steeds pragmatisch, nuchter en op basis van feiten.

3. Beloon prestatie en deel de welvaart

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig. Mensen zijn verschillend en wij willen dat de overheid ruimte laat voor die verschillen.

Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor een beloning verdienen. Wij willen een dynamische, open samenleving waarin iedereen de ruimte krijgt om zijn eigen beslissingen te nemen en iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen.

Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. We willen dat zoveel mogelijk mensen meedoen in het maatschappelijk en economisch proces, want daar worden we allemaal beter van.

Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

4. Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving

Wij willen de wereld om ons heen tegemoet treden met respect en mededogen. Dat geldt voor de mensen om ons heen en voor onze omgeving.

De aarde is niet van ons en dus geen gebruiksartikel. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving. We willen dat in de discussie over natuur en milieu niet het behoud, maar de aantasting van natuur en milieu beargumenteerd wordt.

5. Koester de grondrechten en gedeelde waarden

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat, zijn voor ons centrale waarden.

Die waarden zijn universeel en zonder meer bovengeschiedt. Wij beschermen de grondrechten van onszelf en anderen. D66 bewaakt de privacy, veiligheid en de rechten van burgers en bedrijven.